

ФУНКЦІЇ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПІДПРИЄМНИЦТВОМ У РЕГІОНІ

Захарченко Н.В., к.е.н.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Зміст управління інноваційним підприємництвом (ІП) нерозривно пов'язане з інформаційними процесами і полягає в підготовці, зборі, обробці та передачі науково-технічної та управлінської інформації, виробленні та прийнятті управлінських рішень, доведенні їх до виконавців, організації виконання, оцінці результатів або наслідків здійснення прийнятих рішень. Перераховані змістовні елементи, здійснювані в певній послідовності, складають процес управління ІП, що має циклічний, відносно замкнутий характер.

Як і в інших сферах господарської діяльності, в управлінський цикл у сфері ІП стосовно до конкретного об'єкта управління включається виконання ряду функцій. Основними функціями управління розвитком ІП є:

Прогнозування – служить для формування перспективних завдань і кінцевих цілей науково-технічного розвитку (НТР).

Планування – необхідно для визначення засобів і способів досягнення встановлених цілей НТР.

Організація – сприяє формуванню керованої і керуючої систем.

Регулювання – здійснює підтримку функціонування керованої і керуючої систем.

Облік і контроль – складовими елементами даної функції є обробка, аналіз та систематизація даних про стан і функціонування керованої системи.

Здійснення функції прогнозування пов'язаний з множинністю шляхів НТР, можливістю різних напрямів використання наявного науково-технічного потенціалу (НТП). Науково-технічний прогноз на основі ретельного аналізу соціальних та економічних проблем розвитку суспільства, тенденцій і можливих шляхів вирішення науково-технічних проблем дозволяє встановлювати альтернативні цілі і завдання перспективного розвитку конкретних видів техніки і областей науки.

Планування являє собою найважливішу функцію управління розвитком ІП, так як саме в планах забезпечуються конкретизація шляхів і засобів вирішення завдань НТР, деталізація завдань всім учасникам процесу створення і освоєння нової техніки, розподіл та оптимізація використання наявних ресурсів.

Завдання організації як функції управління полягає в тому, щоб організовано забезпечити вирішення передбачених планом науково-технічних проблем. Це означає, що повинна бути створена мережа науково технічних виробничих ланок, визначено характер організаційних відносин між ними, доцільні форми координації та субординації, сформована система органів управління, передбачено їх інформаційне забезпечення і т.п. Організація наукових досліджень і розробок повинна бути спрямована на безумовне і найбільш ефективно виконання передбачених планом завдань.

Здійсненням функції регулювання як стадії управлінського циклу визначається необхідність постійного підтримання відповідності плану встановленим цілям розвитку прийнятої організаційної структури керуючої і керованої систем – складом завдань та їх

змістом. Важливість цієї функції управління розвитком ІІ визначається значною невизначеністю процесів наукової творчості, різноманітністю можливих рішень науково-технічних проблем, динамічністю структурних і змістовних змін до НТР окремих галузей промисловості.

Остання з перерахованих вище функцій управління – облік і контроль – має своїм завданням спостереження за рухом матеріальних, трудових і фінансових ресурсів в процесі науково-виробничої діяльності, за рівнем і якістю виконання планових завдань. Здійснення цієї функції дозволяє отримати об'єктивну оцінку ефективності науково-технічної діяльності інноваційних підприємств, їх підрозділів та окремих науковців. З цією метою в структурі підприємства створюється єдина система обліку, що включає в себе бухгалтерський, фінансовий та оперативний облік.

Поділ управлінського циклу на окремі функції є досить умовним. Окремі функції нерозривно пов'язані один з одним не тільки певною послідовністю виконання, а й за змістом здійснюваних дій і розрахунків. Виконання планових розрахунків, обґрунтування і прийняття управлінського рішення можуть здійснюється як на стадії стратегічного інноваційного планування, так і в процесі оперативного управління, при виникненні і різних відхилень від плану, водночас прогностичні розрахунки можуть виконуватися не тільки для цілей обґрунтування планових рішень, але і в ході їх виконання для прогнозування необхідних організаційних змін.

Змістовний взаємозв'язок функцій управління дослідженнями і розробками полягає в тому, що кожна з них є одночасно об'єктом здійснення всіх інших функцій. Таким чином, необхідно так організувати систему планування на інноваційному підприємстві щоб налагодити належний облік і контроль за функціонуванням всіх його складових елементів, забезпечити своєчасне регулювання і вдосконалення і т.п.

Розвиток методів і форм управління НТП носить безперервний, перманентний характер. Вони постійно удосконалюються і видозмінюються в міру виникнення перед суспільством нових соціально-економічних завдань, розвитку теорії управління народним господарством.

Система управління ІІ передбачає використання в управлінні науковими дослідженнями і розробками в органічній єдності наступних основних методів організаційно-розпорядчих, економічних, соціально-психологічних правових.

Організаційно-розпорядчі методи ІІ засновані на використанні об'єктивних економічних законів і тенденцій. Сутність їх полягає в тому, що управління всіма ланками науково-технічного прогресу в їх єдності і на всіх рівнях господарської ієрархії (народне господарство – галузь – ІІ – виконавець) має здійснюватися на основі ретельно розробленої системи планів. Планування в сучасному світі охоплює всі сторони науково-технічної діяльності наукових і проектних організацій, а також у сфері промисловості. У теорії і практиці управління розвитком науки і техніки розроблений і знаходить широке застосування цілий арсенал методів підготовки і прийняття планових рішень: техніко-економічне обґрунтування тематичних планів, нормативні розрахунки витрат на розробки, обґрунтування планів підготовки виробництва нових продуктів, технологічного розвитку підприємств та ін. Поряд зі встановленням конкретних тематичних завдань з науковим дослідженням і розробками плановий метод передбачає регулювання діяльності всіх господарських ланок за допомогою системи показників, що характеризують конкретні

соціально-економічні завдання і цілі розвитку, отримані результати, необхідні ресурси і рівень їх використання.

Організаційно-планові методи управління включають також створення організаційних форм проведення наукових досліджень і впровадження їх результатів у виробництво, які б в максимальному ступені відповідали особливостям об'єктів управління. Вони передбачають різноманітні форми організаційного впливу на процеси створення та освоєння нової техніки, включаючи розробку конкретних норм і правил наукової організації праці працівників в інноваційній сфері, використання прогресивних методів інформаційного забезпечення процесів, формування науково-обґрунтованих методів побудови органів управління і т.п. У практиці управління науковими дослідженнями і розробками використовується багатий арсенал організаційно-планових методів управління, заснованих на застосуванні економіко-математичних моделей, принципів наукової експертизи, техніко-економічного обґрунтування і т.п. Прогресивним напрямом вдосконалення організаційно-планових методів управління ВП у сучасних умовах є розвиток і застосування програмно-цільового підходу до управління ВП.

Економічні методи управління науковими дослідженнями і розробками регулюють характер економічних відносин між окремими учасниками процесу створення і освоєння виробництва нової техніки, а також між ними і державою. Завдання їх застосування полягає у створенні таких умов діяльності, які сприяли б ефективній роботі з точки зору економічної зацікавленості, тобто у створенні та впровадженні високоефективного інноваційного продукту в найкоротші терміни і з мінімально можливими витратами. Економічні методи управління ІІ являють собою, таким чином, економічний механізм регулювання процесів науково-технічної діяльності. Цей економічний механізм включає використання таких економічних важелів, як ціноутворення на об'єкти інноваційного продукту, порядок і джерела фінансування, оплата праці наукових і інженерно-технічних працівників. економічне стимулювання науково-технічних досягнень та ін.

Правові методи управління ІІ засновані на притягненні до відповідальності осіб, винних у заподіянні інноваційному підприємству і його працівникам неправомірної шкоди. Використання даних методів за допомогою законодавчих і нормативно-правових документів дозволяє закріпити права на результати інтелектуальної власності за господарюючими суб'єктами, що стають власниками об'єктів інтелектуальної власності. Поділ майнових прав на науково-технічні фонди, правова охорона інтелектуальної власності – всі ці питання регулюються за допомогою правових методів управління.

Соціально-психологічні методи управління науковими дослідженнями і розробками регулюють дію суб'єктивних факторів на діяльність наукових колективів. Розвиток їх пов'язано з підвищенням ролі дослідницьких груп в рамках одного підприємства в мобілізації внутрішніх резервів підвищення ефективності і якості виконуваних досліджень і розробок. Роль соціально-психологічних методів в управлінні науковими дослідженнями і розробками незрівнянно вищий, ніж у сфері виробництва, так як у самому науковому процесі персоніфікованим фактор виражений значно сильніше. Створення комфортного психологічного клімату, нормальних соціально-виробничих відносин в рамках окремо взятого підприємства є важливим джерелом і необхідною умовою його ефективної діяльності. Соціально-психологічні методи управління в наукових колективах передбачають ретельний підбір кадрів, визначення перспектив зростання кожного з членів колективу, проведення соціологічних досліджень в колективі, створення комфортного психологічного

клімату, планування соціального розвитку колективу, регулювання виробничих відносин між членами колективу, а також колективом і керівником і ін.

Різноманітні методи управління науковими дослідженнями і розробками використовуються в комплексі. Проте слід мати на увазі, що переважні застосування їх повинно враховувати характер об'єкта управління. Так, на початкових стадіях науково-виробничого процесу соціально психологічні методи володіють більшою діяльністю. У міру ж наближення до значних стадій в дії, наприклад, економічних методів стають конкретнішими, виборчими і отже, ефективнішими.